



खाऱ्यापाण्यातील मत्स्य शेतीसाठी जबाबदार साधनांचा वापर

भारतातील ब्रॅकिशवॉटर मत्स्यपालन जलदगतीने विस्तारत गेले आहे, जे राष्ट्रीय आर्थिक विकासात महत्त्वपूर्ण योगदान देत आहे. वर्धित उत्पादनासाठी आणि उत्पन्न, जलचर्या निरंतर तीव्र आणि विविधता आणत आहेत. या उपक्रमांमुळे आजार वाढण्याच्या घटनांमध्ये हातभार लागला आहे. जलचर्यात होणारे आजार हे संसर्गजन्य एजंट्स किंवा खराब शेती व्यवस्थापनाशी संबंधित पर्यावरणीय कारणांमुळे होऊ शकतात. एखाद्याने हे लक्षात घ्यावे की व्हाइट स्पॉट डिजीज (डब्ल्यूएसडी) सारख्या विषाणूजन्य रोग आणि हेपेटोपॅक्रिएटिक मायक्रोस्पोरिडिओसिस (एचपीएम) सारख्या परजीवी रोगांमुळे कोणत्याही अँटीबायोटिक किंवा रासायनिक हस्तक्षेपाने उपचारांना प्रतिसाद मिळणार नाही. स्टॅन्ट ब्रोथ, व्हाइट फेस सिंड्रोम, चालू मृत्यू सिंड्रोम किंवा व्हाइट रनायू सिंड्रोम यामागील कोणतेही निश्चित संक्रामक एजंट म्हणून ओळखले जाऊ शकले नाहीत.

शेतीच्या आरोग्यावर आणि उत्पादनाच्या मुद्द्यांवर विचार केल्यास, औषधे / रसायनांचा वैज्ञानिक ज्ञानाशिवाय वापर केल्यास रोगाची परिस्थिती अधिकच बिघडू शकते आणि शेतीच्या उत्पादनांवर मोठ्या प्रमाणात परिणाम होईल. हे देखील लक्षात घ्यावे लागेल की खार्या पाण्यात औषधे आणि रसायनांची कार्यक्षमता मोठ्या प्रमाणात कमी होते आणि यापैकी बरेच पदार्थ दीर्घ काळासाठी तलावातील गाळत टिकून राहतात.

शेतीच्या आरोग्यावर आणि उत्पादनाच्या मुद्द्यांवर विचार केल्यास, औषधे / रसायनांचा वैज्ञानिक ज्ञानाशिवाय वापर केल्यास रोगाची परिस्थिती अधिकच बिघडू शकते आणि शेतीच्या उत्पादनांवर मोठ्या



प्रमाणात परिणाम होईल. हे देखील लक्षात घ्यावे लागेल की खार्या पाण्यात औषधे आणि रसायनांची कार्यक्षमता मोठ्या प्रमाणात कमी होते आणि यापैकी बरेच पदार्थ दीर्घ काळासाठी तलावातील गाळत टिकून राहतात.

कोळंबी मासेमारीसाठी वापरली जाणारी सामान्य तत्त्वे पाळली पाहिजेत

वॉटर एक्सचेंजद्वारे वांगले वातावरण प्रदान करणे सामान्यतः व्हायरल एजंट्स किंवा एचपीएममुळे होणार्या संसर्गजन्य रोग वगळता जलचर तलावातील समस्या सोडवतात.

- कोणताही उपचार सुरु करण्यापूर्वी समस्येचे कारण ओळखा आणि रोगाचा प्रकार आणि उपलब्ध उपचारात्मक पर्यायांची श्रेणी यासारख्या सर्व माहितीचा विचार केला पाहिजे.
- बायो-कंट्रोल एजंट्स, प्रोबायोटिक्स, इम्युनोस्टिम्युलंट्स, लस आणि जंतुनाशक हे अँटी-मायक्रोबियल पदार्थांसाठी सर्वोत्तम पर्याय आहेत.



- योग्य निदानानंतरच लक्षित उपचारांसाठी औषधे रसायने वापरा.
- शासकीय मान्यताप्राप्त औषधे रसायने फक्त आवश्यक असल्यासच वापरली जातात. हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की भारतात जलचर्यासाठी कोणतीही प्रतिजैविक औषध मंजूर नाही.
- पात्र तंत्रज्ञानी औषधे रसायनांच्या वापरवर देखरेख ठेवली पाहिजे.
- निर्माता आणि तंत्रज्ञानी दिलेल्या औषधाच्या अर्जाचे डोस आणि वेळापत्रक यांच्या सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करा.
- रोगाच्या परिस्थितीत फीडचा वापर कमी होण्याची शक्यता असते, म्हणून डोस घेण्यापासून टाळण्यासाठी डोस त्यानुसार मोजला पाहिजे.
- बायोमास आणि आहार दराच्या आधारावर औषधाची मात्रा मोजली पाहिजे.
- फीड टॅप ट्रेसिंग किंवा विसर्जन उपचार म्हणून तोंडी जनावरांना लक्ष्य करणारी औषधे द्या. शीर्ष ट्रेसिंगद्वारे औषधी खाद्य तयार करताना,
- फीड टॅप ट्रेसिंगसाठी चांगल्या प्रतीची बाईंडर वापरली जावी यासाठी मादक द्रव्यांचा पाण्यात प्रवेश होऊ नये.
- बाधित कोळंबी / मासे सक्रिय नसल्यामुळे आणि भूक न लागल्यामुळे, बाइंडरमध्ये खाद्य आकर्षित करणार्यांचा सल्ला दिला जातो.
- उत्तम व्यवस्थापन पद्धती (बीएमपी) पाळल्यामुळे पाण्यातील मोठ्या आजाराच्या समस्या टाळता येतात. फक्त रसायनेतज्ञांच्या सल्ल्याने लागू करा.
- प्रतिबंधित प्रवेशासह निर्मात्याने सुचवल्यानुसार सर्व औषधे आणि औषधी फीड स्वच्छ आणि कोरड्या जागी ठेवली पाहिजे.
- कोणत्याही परिस्थितीत उत्पादनांच्या समालोचनेत तारखेनंतर कधीही वापरली जाऊ नये.
- सर्व हस्तक्षेप रेकॉर्ड केले जावेत, जेणेकरून अयशस्वी



“Brackishwater aquaculture for food, employment and prosperity”

मत्स्य शेती तंत्रज्ञांची जबाबदारी

- मत्स्य शेती तंत्रज्ञांना जलचर प्रणालीची संपूर्ण माहिती असणे आवश्यक आहे जेणेकरून रोगाचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी योग्य व्यवस्थापनाची रणनीती पाळली पाहिजे आणि रसायने आणि मादक द्रव्यांचा वापर नेहमीच टाळावा.
- पाण्याची देवाणघेवाण करून तलावामध्ये चांगले वातावरण देणे ही शेतीतील कोणत्याही समस्यांवर उपाय म्हणून पहिले पाऊल ठेवले पाहिजे.
- शेतीच्या नैदानिक आणि पर्यावरणीय परिस्थितीचा शोध घ्यावा आणि आवश्यक असल्यासच उपचारांचा अवलंब करावा.
- कोणतीही उपचार सुरु करण्यापूर्वी, शेतातील अडचणीचे कारण मंजूर प्रयोगशाळेद्वारे निश्चित केले पाहिजे.
- तंत्रज्ञांना राष्ट्रीय शिफारसी किंवा त्यासंबंधीच्या नियमांची माहिती असणे आवश्यक आहे
- सूचित, डोस आणि औषध वेळापत्रक, त्याला फार्माकोडायनामिक्स, फार्माकोकाइनेटिक्स आणि प्रत्येक औषधाची प्रभावीता यांचे ज्ञान असते पाहिजे. वेगवेगळ्या संस्कृती प्रणालीमध्ये वापरण्यासाठी परवानगी नसलेल्या औषधांविषयीही त्याला जागरूक असले पाहिजे.
- मत्स्यपालन शेतात औषध वापरण्याचा निर्णय प्रामुख्याने तज्ञांच्या ज्ञानावर आणि निर्णयावर आधारित असावा.
- सक्षम एववा आरोग्य व्यावसायिकांच्या प्रिस्क्रिप्शनच्या आधारावर अधिकृत स्रोतांकडून औषधे घेतली जावीत.
- तंत्रज्ञानी शेतात औषध हाताळताना सर्व काळजी घ्यावी.
- उपचारदरम्यान, आवश्यक असल्यास, उपचारांच्या प्रक्रियेमध्ये सुधारणा करण्यासाठी, शेतावर नियमितपणे परीक्षण केले पाहिजे.
- तंत्रज्ञानी शेतीत वापरल्या जाणाऱ्या सर्व साधनांची नोंद पद्धतशीरपणे पाळली पाहिजे. कोणत्याही औषधाची प्रभावीतेची कमतरता नोंदवून अधिकाऱ्यांच्या निदर्शनास आणायची लागते.



भा. कृ. अनु. प - केंद्रीय निम-खारे पाणी मत्स्य संवर्धन संशोधन संस्था चेन्नई.

(भारतीय कृषी संशोधन परिषद)

७५ सॅन्थोम हाय रोड, आर.ए.पुरम, चेन्नई-६००२८, भारत

फोन : +९१ ४४ २४६९८८९७, २४६९६९४८, २४६९०५६५

फेक्स : ९९४४ २४६९ ०३९९

web : www.ciba.rs.in/E-mail : director.ciba@icar.gov.in/director@ciba.res.in

Follow us on : [f](#) [t](#) [v](#) /icarciba

